

Sociální demokraté rádi rozdávají koláče, které sami neupekli a upéci ani nemohli, protože snědli těsto, které ještě nestačilo ani vykynout.
-Antonín Švehla

Švýcarsko je mnohem atraktivnější příklad než Norsko, ale Británie se může mít ještě líp

DANIEL HANNAN

Podporovatelé členství v EU nás stále varují, že můžeme skončit jako Norsko. „Oslo,“ říkají nám hrůzyplným hlasem, „je ovládáno faxem.“ Norští politici zřejmě sedí u svých faxů a čekají na to, až z nich vylezou poslední směrnice z Bruselu. Jakožto člen Evropského hospodářského prostoru (EHP) musí Norsko aplikovat eurozákony, nad nimiž nemá žádné slovo.

Co je to s euronadšenci a jejich zastaralými metaforami? Říkají nám, že my jsme zaseklí v minulosti, a pak začnou mluvit o faxech! Ale to dejme stranou. Dejme stranou také ten fakt, že Norové prostě preferují svůj stávající status před plným členstvím jako má Británie - 79,8 % z nich je proti vstupu do EU. [1] Pojďme se věnovat podstatě věci.

Krátkou odpovědí těmto strašícím „vládou faxem“ je, že téměř žádný britský euroskeptik nenavrhuje, abychom kopírovali Norsko. Dovolte mi, abych to zopakoval,

protože to vypadá, že do BBC nebo na úřad vlády to nedoléhá: *Téměř žádný britský euroskeptik nechce kopírovat Norsko.* Náš preferovaný příklad - s nějakými úpravami - je Švýcarsko. Vyplatí se ztratit chvilku času na vysvětlení rozdílu.

Na první pohled se zdá, že Norsko a Švýcarsko mají s EU podobné dohody. Obě země jsou členy Evropského sdružení volného obchodu (EFTA) a Schengenu.

Obě si užívají plného přístupu na evropský Jednotný trh, aniž by byly členy Společné zemědělské politiky, Společné rybářské politiky, Evropského soudu, Komise nebo Parlamentu, sdílené jurisdikce na poli spravedlnosti a vnitřních věcí nebo Společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Obě země, a to je důležité, mohou podepisovat dohody o volném obchodu se zeměmi mimo EU

(Pokračování na str. 2)

DÁLE ČTĚTE:

Martin Pánek

Ovocná literatura pro kritického čtenáře

Marek Numerato

Ekonomická svoboda je výsadou pouze pěti zemí světa

Petr Mach

Základy ekonomie (3)
Zázrak dobrovolné směny

Ivan Osorio

Svoboda na moři

Tomáš Grygar

Úřad na zrušení: Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti

Bohumír Židek

Svoboda projevu: Liberální pohled

10 způsobů, jak mluvit o libertarianismu

DAVID BOAZ

Mívám často projevy a proslovy o libertarianismu. Často musím začít prostě tím, že vysvětlím, co to libertarianismus je. Vždycky hledám účinné způsoby, jak tlumočit základní libertariánské myšlenky. Takže dnes stručně vyložím svých deset nejlepších způsobů, jak mluvit o libertarianismu.

10. Když v nejšířším smyslu mluvíme o Američanech, kteří mají libertariánské názory, často používám populární novinářskou frázi „fiskálně konzervativní a sociálně liberální“ - tak jako ve svém no-

vém ebooku, který jsem napsal s Davidem Kirbym a Emily Ekinsovou, *The Libertarian Vote: Swing Voters, Tea Parties, and the Fiscally Conservative, Socially Liberal Center.*

9. Také mám rád krásný výrok Adama Smitha „jednoduchý systém přirozené svobody“. Nastavme jednoduchá pravidla, ochraňujeme práva lidí - a svoboda je to, co se stane přirozeně.

8. Nejvýmluvnějším dílem libertariánské literatury za celou historii je Deklarace

(Pokračování na str. 2)

Švýcarsko...

(Pokračování ze strany 1)

– což je největší výhoda v současné světové ekonomice.[2] Stručně řečeno mají mnohem lepší smlouvu než Velká Británie.

Ale je tu rozdíl. Norsko je členem Evropského hospodářského prostoru, zatímco Švýcarsko není. EHP byl sjednán v roce 1992, když Rakousko, Finsko, Norsko a Švédsko podaly přihlášky do EU. Byl zamýšlen pouze jako přechodná dohoda; způsob, jak urychlit harmonizaci na cestě za úplným vstupem do EU. Nikdo nepředpokládal, že Norsko vstup do EU odmítne, ale i o 20 let později bude členem EHP.

Hlavní anomálie v EHP – tedy fakt, že Norsko musí aplikovat zákony z EU, ke kterým nemůže nic říct – je spíše problémem teoretickým než praktickým. Podle EU muselo Norsko schválit přes 5000 legislativních aktů od roku 1992. Avšak Británie jich musela během stejné doby aplikovat přes 3000 každým rokem. A většina norských směrnic je technická a triviální: pořadí, v jakém má být uvedeno složení na lahvi kečupu, velikost písma na balíčku žvýčavek a tak podobně. Implementování těchto 5000 směrnic si ve Stortingetu (norský parlament – pozn. překl.) vyžádalo méně než 100 kusů primární legislativy.

Měl bych zdůraznit, že tato čísla jsou z EU. Podle smlouvy Norů je jejich země vystavena legislativě EU mnohem méně. V roce 2004 v odpovědi na parlamentní interpelaci odpověděla norská vláda, že z 11 511 kusů legislativy EU implementovala 2129, tj. 18,5 procenta. Průzkum z roku 2010, který pokrýval období mezi lety 2000 a 2009, ukázal, že toto číslo je pouhých 8,9 procenta.

Přesto tady ta anomálie je. Nezáleží na tom, jestli je to 8,9 procenta nebo 18,5. Nezáleží na tom, že ve skutečnosti má Norsko v Bruselu velkou reprezentační kancelář, aby si zajistilo, že jeho starostem bude dopřáno sluchu, když se navrhuje nová legislativa. Formálně tu je jistá porce norského práva, která byla – jak říká náš premiér – vytvořena v Bruselu bez oficiálního norského vlivu. Proč se to děje Norsku, ale ne Švýcarsku? Hlavním důvodem je, že švýcarští politici, na rozdíl od svých norských protějšků, naslouchali svým voličům.

Když Švýcarsko v roce 1992 odmítlo členství v EHP, skončilo to tím. Přestože skoro všechny politické strany chtěly vstoupit do EHP i EU, akceptovaly rozhodnutí občanů. Když bylo členství v EU mimo hru, sedli si politici ke stolu, aby prodiskutovali jiné řešení. Během dalších tří let bylo sjednáno 120 smluv pro různá odvětví, které pokrývaly všechno od hluku kamiónů po rybaření. V důsledku toho má Švýcarsko většinu výhod plného členství, ale málo nákladů. Je plně zahrnuto ve čtyřech svobodách jednotného trhu – volný pohyb zboží, služeb, lidí a kapitálu – ale je ušetřeno regulačního břemene bruselských směrnic. Pokud harmonizuje svoje standardy s těmi v EU, činí tak na základě bilaterální dohody a po promyšlené úvaze Spolkového sněmu v Bernu.

Ano, švýcarští exportéři musejí splňovat standardy EU, když prodávají do EU, stejně tak jako musejí splňovat japonské standardy, když prodávají do Japonska. Ale nejsou povinni dodržovat tyto standardy v domácí ekonomice nebo v exportech do zemí mimo EU. Protože jsou mimo celní unii, sledují mnohem méně protekcionistickou politiku než EU a teď, kromě jiného, vyjednávají dohodu o volném obchodu s Čínou – něco, co Británie udělat nemůže, dokud je v EU. Švýcarsko není zastoupeno v bruselských institucích a platí jenom symbolickou částku do rozpočtu EU. Což ale nepoznamenává jeho obchod s EU: švýcarský export do EU v přepočtu na obyvatele v roce 2011 byl 450 procent toho, co britský. To také stojí za to zopakovat. *Přepočteno na obyvatele prodali minulý rok Švýcaři do EU čtyřiapůlkrát více zvenčí než my zevnitř.*

Proč tedy nekopírují Norové Švýcary? Proč tedy i po dvaceti letech nechávají tu nevýhodnou smlouvu o EHP nedotčenou? Protože jejich politici pořád prahnou po eventuálním členství. Nahradiť EHP něčím permanentnějším by znamenalo formálně přiznat, že jejich sen se rozplynul. Dokonce by cynik mohl říct, že euro nadšeneckým norským politikům vyhovuje udržovat nedokonalosti EHP. Mohou díky tomu říkat svým skeptickým voličům: „Podívejte, když už stejně musíme přijímat všechny ty zákony, můžeme to taky dovést až do konce a vstoupit!“ Ve stejném duchu se dá vysvětlit, proč Norsko platí do rozpočtu EU o tolik více, než kolik po

něm vyžaduje smlouva o EHP. Když jsem se zeptal úředníků na norském ministerstvu zahraničí, proč platí o tolik víc než Island (což je člen EHP s přesně stejným ujednáním jako má Norsko), neurčitě se vyjádřili, že se chtějí podílet na zahraniční pomoci, výzkumu a sociálních projektech. Když jsem tu samou otázku položil jejich islandským protějškům, dva státní úředníci se na mě rozpačitě podívali a jeden z nich řekl: „Protože ti norští euro-úředníci jsou zatracení blázni!“ (v orig. textu „f***ing crazy“ – pozn. překl.)

Naštěstí zde nejsou žádné známky toho, že by chladně uvažující Norové měli vstoupit. Podle průzkumů veřejného mínění je většina proti vstupu v poměru 2:1 a více už tak dlouho, že začátkem roku 2012 podporovatelé vstupu uznali porážku a ukončili kampaň.

Takže, abych to shrnul: Norsko má mnohem lepší ujednání než Velká Británie, ale Švýcarsko je na tom lépe než obě země. Naším cílem, až odejdeme z EU, by měl být spíš švýcarský model založený na bilaterálních smlouvách než členství v EHP – ale samozřejmě by měly ty smlouvy být přizpůsobeny našim vlastním podmínkám. Neexistuje důvod, proč bychom si nemohli vést ještě lépe než Švýcaři. Je nás 62 miliónů, zatímco Norů jsou čtyři milióny a Švýcarů sedm miliónů. S EU máme obrovský obchodní schodek (ale přebytek se zbytkem světa). Ten den, kdy odejdeme, se staneme největším trhem pro EU, půjde k nám 21 procent jejího exportu – což je více, bude mít její druhý a třetí největší trh (USA a Japonsko) dohromady. Čímž neříkám, že bychom měli přesně replikovat švýcarský příklad, např. neexistuje žádný důvod, abychom vstupovali do Schengenu. Ale Švýcaři nabízejí užitečný příklad. Mezitím, moji drazí eurohujerští přátelé, přestaňte už mluvit o Norsku a fa-xech. Ostře vystupujete proti něčemu, co nikdo nenavrhuje.

[1] <http://www.eubusiness.com/news-eu/norway.dw7>

[2] <http://blogs.telegraph.co.uk/news/danielhannan/100184934/the-case-against-eu-membership/>

Daniel Hannan je europoslancem za Konzervativní stranu Velké Británie. Přeložil Martin Pánek.

10 způsobů...

(Pokračování ze strany 1)

nezávislosti od Thomase Jeffersona a „život, svoboda a hledání štěstí“ je vynikající vyjádření libertariánské vize.

7. Mám rád tuto málo citovanou větu od Ayn Randové:

Pokud se lidé dobré vůle chtějí sejít za účelem obhajoby rozumu a vybudování racionální společnosti, měli by začít tím, že budou následovat příklad kovbojů z westernů, kdy jim šerif u dveří do konferenční

místnosti říká: „Pánové, nechte své zbraně přede dveřmi.“

Přesně tak. Civilizovaní lidé se spoléhají na přesvědčování, ne sílu.

6. Někdy připravím svůj projev kolem tří klíčových myšlenek libertarianismu. Spontánní řád: pochopení, že většina řádu

ve společnosti – od jazyka přes právo k ekonomice – se rodí přirozeně, bez centrálního plánu. Přirozená práva: práva na život, svobodu a majetek, která máme z podstaty, nikoliv jako dar od vlády. A ústavou omezená vláda: politický systém, který ochraňuje naše práva, aniž by omezoval naši svobodu.

5. Na základě přesvědčování Toma Palmera jsem si připravil řeč, nebo aspoň její úvod, na téma, že: „Libertarianismus je aplikováním vědeckého přístupu a rozumu na studium politického zápasu a politických řešení.“ To znamená, že libertariáni žijí v realitě, ne ve světě kouzel. Víme, že vlády nemají kouzelné schopnosti ignorovat zákony ekonomie a lidské přirozenosti.

4. Inspirován bestsellerem Roberta Fulghuma *Všechno, co opravdu potřebuju znát, jsem se naučil v mateřské školce*, rád říkám lidem, že podstatu libertariánství – což je také podstata civilizace – se naučí

ve školce: Nebijte cizí lidi. Neberte jejich věci. Dodržujte sliby.

3. Další pádné vysvětlení, které se mi líbí, pochází ze středoškolského libertariánského newsletteru z doby zhruba před dvaceti lety: Pravidla medvěda Smokeyho (oficiální maskot americké správy lesů – pozn. překl.) pro bezpečné používání ohně platí také pro stát – udržujte ho malý, udržujte ho v ohraničeném prostoru a hlídejte ho.

2. Ve svojí knize *Libertarianism: A Primer (Liberalism v teorii a politice, Liberální institut 2002)* popisují základní libertariánský princip takto:

Důsledkem liberálního principu, že „každý člověk má právo žít svůj život tak, jak chce, pokud neporušuje stejná práva jiných“, je toto: *Nikdo nemá právo iniciovat násilí proti osobě nebo majetku kohokoliv jiného.*

Tento „axiom neagrese“ je asi nejvíce spojován s Ayn Randovou a Murrayem Rothbardem, ale má kořeny už u Spencera,

Milla, Locka, Pufendorfa a dokonce u Epikura.

1. A nakonec nejlepší způsob, jak mluvit o libertarianismu – nebo aspoň věta, která se mi osvědčila, když jsem mluvil o *Liberalismu v teorii a politice* v různých talk show. „Libertarianismus je myšlenka, že dospělí jedinci mají právo a odpovědnost k tomu, aby činili důležitá rozhodnutí o svých životech.“ Každé slovo je tam důležité: Mluvíme o jedincích. Mluvíme o dospělých lidech; otázka práv dětí je mnohem komplexnější. Odpovědnost je stejně tak důležitá jako práva. Samozřejmě dnes vláda tvrdí, že má pravomoc dělat spoustu těch rozhodnutí za nás – kam máme posílat děti do školy, co můžeme kouřit a jak si musíme spořit na důchod. A proto je pro nás důležité šířit myšlenky svobody a dělat to tak účinně, jak můžeme.

David Boaz je výkonným viceprezidentem Cato Institutu. Článek vyšel v *Cato Policy Report leden-únor 2013*.
Přeložil Martin Pánek.

MULTIRECENZE: OVOČNÁ LITERATURA PRO KRITICKÉHO ČTENÁŘE

MARTIN PÁNEK

Nakladatelství Dokořán vydalo sérii knih s ovocem na obálce. Každá z nich je na docela jiné téma, ale přesto mají cosi společné: nevědní názor na danou problematiku, který se vymyká mainstreamovému pojetí, dráždí novináře i širší publikum. Protože se však jedná o díla dobře promyšlená, stojí za to, aby byla čtena s otevřenou myslí nebyla a priori odsuzována. V této jakési multirecenzi se je pokusím stručně představit.

rajče –

Petr Hájek: Smrt ve středu (médiá a politika)

Ve své době byla kniha i se svým autorem vláčena médií coby snad blasfemická literatura. Bývalý novinář Petr Hájek se k práci médií nejenom u nás vyjadřuje dlouhodobě velmi kriticky. Práci žurnalistů podrobuje sžíravé kritice, nešetří slovy o infozábavě a o snaze zlepšit svět, někam svět tlačit a posunovat. Hájek proti tomu staví svoje konzervativní motto: „Svět je dost,“ tedy že svět stačí takový, jaký je, novinář ho má popisovat a analyzovat, nemá ho postrkovat k nějakému svému vysněnému ideálu.

Druhým leitmotivem knihy je vytrácení souboje politických stran. Nevím, nakolik je autorovi známa ekonomická teorie veřejné volby, ale přibližování politických stran

snad až k jejich úplnému splynutí popsal velmi dobře. Na rozdíl od ekonomů k tomu Hájek ještě svým spisovatelským umem dodává na důraznosti a říká, že ve středu politického spektra přichází konec politiky, její smrt. V tomto středu už se nebudou vést politické zápasy na ose pravice-levice (podle Hájka taktéž osa svoboda-rovnost), ale mediální vyvolená elita prostě rozhodne, co je správné a infozábavou edukovaná společnost to přijme.

Uznávám, že Petr Hájek při některých svých mediálních extempore působí přinejmenším jako šílenec, ale jeho kniha má hlavu a patu a stojí za hluboké zamýšlení.

banán –

Anthony Browne: Úprk rozumu (politická korektnost)

Knihy britského novináře s brilantní předmlouvou Martina Weisse o nejrůznějších podobách politické korektnosti. Autor uvádí řadu příkladů, ve kterých zafungovala politická korektnost tak absurdně, že se tomu rozum úplně zdráhá uvěřit.

Základní vzorec pro nositele politické korektnosti je jasný: Je úplně jedno, na čí straně je právo nebo pravda. Důležité je, kdo se na první pohled jeví slabší či chudší. A ten musí být ochraňován, stůj co stůj. Proto se nositelé politické korektnosti

vymezují vůči Spojeným státům, Izraeli, bělochům, mužům, podnikatelům, řidičům aut atp. Problém samozřejmě nastává, když jsou ve sporu dvě z takto hájených menšin – např. černoch proti bílé ženě. To potom nositelé politické korektnosti zmatečně pobíhají po redakcích, a nevědí si rady. Jak správně kdysi poznamenal Marek Loužek: „Kdybychom sečetli všechny skupiny, které se cítí diskriminované, dostali bychom možná dvojnásobek populace nebo ještě více.“

jablko –

Nigel Lawson: Vraťme se k rozumu (globální oteplování)

Dokořán sice nebyl při vymýšlení českých názvů příliš nápaditý, ale původní název *A Cool Look at Global Warming* (O globálním oteplování s chladnou hlavou) je vtipný a výstižný. Britský ministr financí z vlády Margaret Thatcherové nabízí knihu plnou kalkulací dopadů globálního oteplování – a to jak nákladů, tak výnosů. Oboje na rozdíl od Sternovy komise při IPCC správně diskontuje. U toho i pro laika srozumitelně vysvětluje, proč postupuje tak a ne jinak.

To vše podkládá svými praktickými zkušenostmi makroekonom z ministerstva financí z pravicové vlády, která postavila na nohy (nebo nechala postavit na nohy, (Pokračování na str. 4)

chcete-li) skomírající britskou ekonomiku. Ke klimatologickým modelům a problémům s měřením teploty se kniha vůbec nevyjadřuje. Lawsonova kniha tak velmi dobře doplňuje *Modrou, nikoli zelenou planetu* Václava Klause, který této knize napsal předmluvu.

A pokud si Klause někdo z vašeho okolí tvrdohlavě odmítá přečíst, třeba s Lawsonem uspějete lépe.

**švestka –
Thomas Woods: Krach
(ekonomická krize)**

Kniha z pera ekonomu rakouské školy (s předmluvou Josefa Šímy) přehledně vysvětluje tzv. rakouskou teorii hospodářského cyklu a aplikuje ji na současnou ekonomickou recesi, kterou srovnává s velkou hospodářskou krizí 30. let. Nenechte se zmást ministry financí, sloupkaři NY Times a jinými ekonomickými kejklíři, že za rece-

si může chamtivost, nedostatek regulace nebo malá akceschopnost vlád. Podle rakušáků naopak hospodářský cyklus vytváří přemíra regulace a centralizace především na trhu peněz, kde si centrální banka myslí, že má patent na rozum.

Pokud vás doteď ani nenapadlo, jaké ničivé nezamýšlené důsledky může způsobovat monopol na trhu peněz nebo pokud jste dosud seznámeni s rakouskou teorií hospodářského cyklu odkládali, je tato kniha výborným úvodem. Autor se vyvaroval ekonomického žargónu i nudného vědeckého popisu, kniha je velmi čtivá a vtipná.

**hruška –
Petr Mach: Jak vystoupit z EU
(politika)**

Poslední knihou v této ovocné míse je dílo, které asi nemusíme dlouze představovat. Je jím druhé, doplněné vydání analýzy

Petra Macha, jehož čtenáři Laissez Faire nepochybně dobře znají. Kniha navazuje na předchozí Machovu publikaci *Úskalí evropské integrace*, kterou sepsal před vstupem České republiky do EU. Nyní tedy Mach navrhuje z tohoto nesvobodného krachujícího spolku vystoupit.

Kniha není pouze banálním popisem právnických technikálií, jak se z EU dá formálně vystoupit (což už některé jurisdikce učinily, např. Grónsko nebo Svatý Bartoloměj), nýbrž také výbornou analýzou toho, že EU je inherentně předurčena k ekonomickému kolapsu, a proč se nám tedy po vystoupení bude dařit lépe.

První vydání knihy je volně ke stažení ve formátech pdf, epub i mobi na webu <http://petrmach.cz>

Martin Pánek je studentem NF VŠE.

Ekonomická svoboda je výsadou pouze pěti zemí světa

MAREK NUMERATO

Jak ukazují četné studie, je ekonomická svoboda nejlepší výchozí podmínkou pro hospodářskou prosperitu a cestu z chudoby. V různých částech světa ovšem této skutečnosti přikládají různou důležitost. Někde si ekonomickou svobodu pečlivě opečovávají, jinde politici ekonomické prostředí tvrdě regulují a odsuzují své občany k chudobě nebo v lepším případě k opuštění vlasti. Přístup jednotlivých států k ekonomice asi nejlépe vystihuje Index ekonomické svobody od americké nadace Heritage Foundation. Ta žebříček sestavuje již od roku 1995 a v lednu tohoto roku vydala na svých webových stránkách aktualizovanou verzi svého hodnocení pro rok 2013.

Každoročně jsou v této klasifikaci hodnoceny země prostřednictvím deseti kategorií

na bodové škále 0 až 100. Hodnocenými kategoriemi jsou svoboda podnikání, svoboda obchodu, fiskální svoboda, výdaje státní správy, monetární svoboda, svoboda investování, svoboda finančního trhu, korupce, ochrana majetku a svoboda trhu práce. V indexu ekonomické svobody jsou země rozděleny do pěti kategorií, na svobodné, převážně svobodné, přiměřeně svobodné, převážně nesvobodné a utlačované. Kromě nadace Heritage Foundation se na sestavení žebříčku podílí i list Wall Street Journal.

Na následujících řádcích se zaměříme na to, které země považují autoři indexu za ekonomicky nejsvobodnější, jak hodnotí členské státy Evropské unie a přímo Českou republiku. Zaměříme se i na vý-

voj ekonomické svobody ve Spojených státech, ještě nedávno považovaných za zemi svobody. Dozvíme se tak, že pod vládou Baracka Obamy dělají USA všechno proto, aby se této lichotivé nálepky zbavily.

V čele stále Hongkong, Singapur a Austrálie

V roce 2013 se autoři klasifikace zaměřili na 185 zemí, přičemž dostatečný soubor dat se jim podařilo získat pro 177 z nich. Čelo žebříčku nedoznalo oproti předchozímu roku zásadnějších změn. Mezi svobodné země je stejně jako v roce 2012 zařazen Hongkong, Singapur, Austrálie, Nový Zéland a jako jediná evropská země Švýcarsko.

Pořadí Indexu ekonomické svobody pro rok 2013:

1. Hongkong 89,3 bodu
2. Singapur 88
3. Austrálie 82,6
4. Nový Zéland 81,4
5. Švýcarsko 81
-
6. Kanada 79,4
7. Chile 79
8. Mauricius 76,9
9. Dánsko 76,1
10. USA 76
-
29. Česko 70,9

Na druhém pólu žebříčku mezi utlačovanými zeměmi nalezneme hned 33 ekonomik. Nechybí mezi nimi například nám nepřilíh vzdálená Ukrajina či Bělorusko. Na úplném chvostu žebříčku je Severní Korea a před ní Kuba se Zimbabwe. Do hodnocení nebyly kvůli nedostatku potřebných dat a informací zařazeny Afghánistán, Irák, Somálsko, Kosovo, Súdán, Libye a Sýrie, ale například i Lichtenštejnsko. Právě u posledně jmenovaného knížectví lze předpokládat, že by se mohlo objevit v nejvyšších patrech klasifikace, což rozhodně neplatí o zbytku zemí z výčtu nehodnocených ekonomik. Největší zlepšení oproti roku 2012 zaznamenala Gruzie, a to o 2,8 bodu. Leckoho by mohlo překvapit, že tento zakavkazský stát obsadil v žebříčku 21. místo, ale Gruzie podstoupila dobré tržní reformy – založit podnik je velmi snadné a platí zde rovná daň. V žebříčku najdeme ale také tři země, které se propadly o více než 3 body – Egypt, Samoa a Belize (s rekordní ztrátou – 4,6).

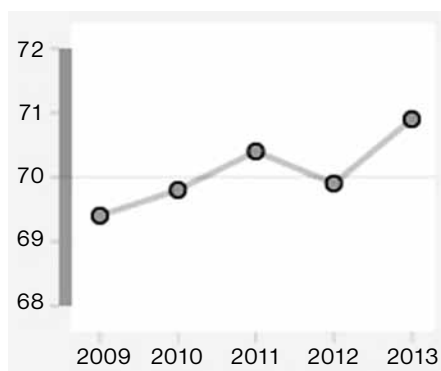
Evropská unie ve stínu Švýcarska a s černou ovčí z Řeka

Stejně jako vloni má Evropská unie svého zástupce v první desítku. Vloni se do ní dostalo Irsko, které v roce 2013 nahradilo Dánsko. Ani jedna z ekonomik EU ovšem není považována za zcela svobodnou. V rámci svého geografického regionu jsou tak všechny členské státy EU ve stínu Švýcarska. To je, jak už bylo řečeno, podle Heritage Foundation svobodnou ekonomikou, a před devátým Dánskem má celkem markantní náskok pěti bodů. Ve druhé nejlépe hodnocené kategorii převážně svobodných zemí nalezneme 12 členských zemí EU – Dánsko, Irsko, Estonsko, Velkou Británii, Lucembursko, Finsko, Nizozemí, Švédsko, Německo, Litvu, Rakousko a Česko. Tedy jinak řečeno převážná část členských zemí Evropské unie nepatří mezi svobodné ani převážně svobodné ekonomiky. Jedna z ekonomik Evropské unie, Řecko,

se nachází dokonce mezi převážně nesvobodnými zeměmi (je na 117. místě a není bez zajímavosti, že se sem od roku 2010 propadlo z místa 73.). Ještě vloni mu v této kategorii dělala společnost Itálie.

Česko opět mezi převážně svobodnými ekonomikami

Jeden bod. Tak málo stačilo v žebříčku ekonomické svobody od Heritage Foundation Česku získat oproti loňskému roku, aby se vyhoupllo z kategorie přiměřeně svobodných zemí mezi převážně svobodné. V celkovém pořadí si Česko polepšilo o jednu příčku, a pokud se ohlédneme pět let dozadu, zjistíme, že česká ekonomika pravidelně získává hodnocení kolem 70 bodů a ekonomická svoboda tak u nás nezaznamenává výraznějších výkyvů. Pouze díky tomu, že hranice 70 bodů je pomyslným dělítkem mezi dvěma různými kategoriemi, objevuje se Česko střídavě mezi nimi.

Česká republika a bodový zisk v žebříčku ekonomické svobody v posledních pěti letech

Nejsilnější stránkou naší ekonomiky je svoboda finančních trhů (Česko je 4. nejlepší na světě), svoboda obchodu (11. místo), svoboda trhu práce (zde patří Česku 12. místo) a monetární svoboda (26. místo). Co se monetární svobody týče, dokázal Česko se svou korunou ze zemí platících eurem překonat pouze Kypr, kde se navíc v jeho severní části jako platidlo používá také nová turecká lira. Otázkou zůstává, jak s touto relativně silnou stránkou česká ekonomika naloží po inauguraci nového prezidenta Miloše Zemana, od něhož se očekává, že výrazně zasáhne do personálního složení u nejvyšších pozic v České národní bance.

K potlačování ekonomické svobody v Česku dochází především v oblasti fiskální svobody (v celkovém hodnocení mu patří 63. místo), svobody podnikání (89. místo) a u výdajů státní správy (139. místo).

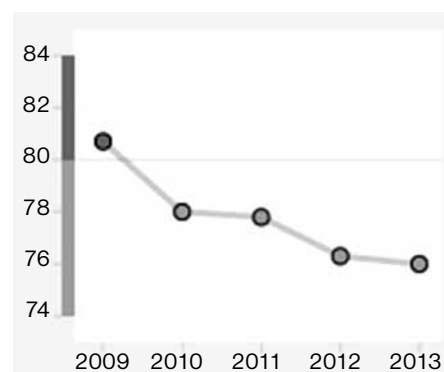
V celkovém relativním srovnání jistě nevynívá umístění na 29. příčce žebříčku až tak špatně. Ovšem uvědomíme-li si, že žijeme v zemi, kde rozjezd nového podnikání trvá v průměru 19 dnů, vládní výdaje

spolkou kolem 44 % hrubého domácího produktu, a kde poslední vláda stačila během jediného funkčního období zvýšit více než deset různých daní, měli bychom se spíše místo plácání po zádech zarazit nad tím, že nemáme příliš možností, kam utéct a v oblasti ekonomické svobody si polepšit. Většina zemí je na tom zkrátka ještě hůře.

USA a Obamova změna

I v případě, kdybychom ekonomickou svobodu hledali ve Spojených státech, což bylo u předchozích generací zcela běžné, mohli bychom být velmi brzo zklamaní. To pokud USA setrvávají v trendu (viz graf) nastoleném prezidentem Obamou. Krátce poté, co se představitel demokratů Barack Obama ujal funkce hlavy státu, opustily USA v žebříčku kategorii svobodných ekonomik. Navíc s každým přibývajícím rokem se hodnocení USA zhoršuje. Nicméně je férové říct, že republikáni též přiložili ruku k dílu a činili se.

Obama tedy skutečně přinesl voličům to, co jim slíbil – totiž změnu. V oblasti eko-

USA a bodový zisk v žebříčku ekonomické svobody v posledních pěti letech

nomické svobody však jednoznačně k horšímu. Co jiného ovšem můžeme očekávat od člověka, který na nadšení podnikatelů z rozjezdu úspěšného byznysu reaguje vzkazem "ty jsi to nevybudoval, poděkuj vládě"?

Bližší informace k Indexu ekonomické svobody, včetně spousty zajímavých grafů, dat a textového materiálu, naleznou případní zájemci na webových stránkách <http://www.heritage.org/index>.

(Dalšími žebříčky svobodnosti zemí jsou např. *Economic Freedom of the World*, který publikuje Fraserův institut nebo *Doing Business*, který publikuje Světová banka. Není bez zajímavosti, že v indexu *Economic Freedom of the World* se USA letos propadly z 10. na 18. místo. O ekonomické svobodě jsme psali např. v článku *Pánek: Ekonomická svoboda v Číně - LF březen 2011.*)

Marek Numerato je šéfredaktor webzínu humanaction.cz

ZÁKLADY EKONOMIE (3)

Zázrak dobrovolné směny

PETR MACH

V sérii krátkých článků představujeme jednoduchou formou několik základních poznatků ekonomie. V tomto díle vysvětlíme kouzlo dobrovolné směny a teorii externalit.

Statky jsou užitečné věci nebo služby, které si pořizujeme za účelem uspokojování našich potřeb, neboli za účelem spotřeby. Statky si buď můžeme sami vyrobit, vyměnit za jiné, můžeme je dostat darem, nebo – sebrat druhým násilím.

Zázrak směny

Když dva lidé skuteční dobrovolnou směnu, vydělají na ní oba. Kdyby tomu totiž tak nemělo být, směnu by dobrovolně neuskutečnili. Říkáme tomu „zázrak směny“ – směnou se množství věcí nezmění, změní se jen jejich vlastnictví. Prostřednictvím směny věci nacházejí nové majitele, takové, kterým budou přinášet vyšší užitek.

Dobrovolné změny vlastnictví zvětšují celkový užitek, nedobrovolné změny vlastnictví zvětšují užitek zloděje a snižují užitek oběti. Když vám zloděj ukradne mobil, polepší si jen on a vy si pohoršíte. Nic se na tom nemění, ani když vám vaše peníze místo zloděje vezme stát. Když lidé toužící po vašem majetku místo noční loupeže kandidují do parlamentu a prosadí tam za bílého dne zákon, podle kterého budete pod pohružkou vězení muset zaplatit tisíc korun, které si oni rozdělí v podobě dotací a sociálních dávek a koupí si za ně mobil, jejich užitek se zvýší a váš užitek se sníží. Státní přerozdělování stejně jako loupeže celkový užitek na rozdíl od dobrovolné směny nezvyšují.

Země, kde se masivně loupí anebo přerozděluje bohatství, ekonomicky stagnují – růst bohatství jedněch je vykoupěn poklesem bohatství druhých. Ve svobodné ekonomice založené na dobrovolné spolu-

práci je naproti tomu růst bohatství jedněch vždy doprovázen růstem bohatství druhých. Bohatství pana Babiše je vykoupěno poklesem našeho bohatství, když musíme platit zvýšené ceny za benzín, do kterého se na základě zákona přimíchávají povinně biopaliva, která pan Babiš vyrábí. Bohatství pana Jančury je doprovázeno růstem našeho bohatství, když díky jeho autobusům a vlakům ušetříme za cestu do Brna.

Parkování zdarma

Některé služby jsou poskytovány dobrovolně, aniž bychom za ně museli platit.

Většina nákupních center a supermarketů nabízí parkování zdarma s cílem nalákat zákazníky a zvýšit tak zisk. Kdyby tam ale zdarma parkovali lidé, kteří nejdou nakoupit, mohl by vzniknout obchodnímu centru náklad – náklad obětované příležitosti v podobě ušlého příjmu od člověka, který by chtěl zaparkovat a nakoupit a nevešel by se. Jednou z metod jak odlišit zákazníky od nezákazníků je stanovení časového limitu – do tří hodin parkování zdarma. I tak se může stát, že tuto lhůtu využije někdo k parkování na účet obchodního centra, aniž by tam nakupoval. Na svobodném trhu je mnoho věcí zdarma, protože se nevyplatí – nebo ani technicky nejde – je zpoplatnit, tedy vyloučit ze spotřeby ty, kdo se nepodílejí na úhradě nákladů. Na benzínkách Lukoil máte zdarma Wi-fi internet, aniž byste u nich museli nakupovat. Zdarma můžete poslouchat rádio. Chodíte po turistických značkách, aniž byste museli být členy klubu turistů a podílet se na nákladech značkování. Díky světelným reklamám ve městě vidíme v noci na cestu i tam, kde není veřejné osvětlení.

Pokud se členové církve složí při nedělní bohoslužbě na zvony, může kostel každou

hodinu zvonit a dávat tak věřícím v okolí signál, že je čas jít na mši. I když nejste členem církve, uslyšíte zvony sedmkrát odbyt a řeknete si: „Á. Už je sedm. Čas jít do hospody na pivo.“ Jiného můžou zvony rušit. Co je pozitivní pro jednoho, může být negativní pro druhého.

Externality

Obvykle má spotřeba nebo výroba statku dopad nejen na samotného spotřebitele či výrobce, ale i na jejich okolí. Tyto dopady mohou být pro okolí pozitivní či negativní, podle toho jim říkáme pozitivní externality nebo negativní externality. Když soused ve svém bytě topí, teplo může přesahovat i do našeho bytu. To může být pozitivní externalita, pokud díky sousedovu topení sami ušetříme za topení. Když si pouštíme doma hudbu příliš nahlas, může to být slyšet přes zeď, rušit souseda a způsobovat mu tak negativní externalitu.

Když na nás dopadají pozitivní externality, jsme rádi a nestěžujeme si. V horším dnu se zastavíme ve stínu cizího stromu. Kocháme se pohledem na hezkou architekturu starobylých i moderních staveb. Mnoho věcí máme každý den zdarma, díky externalitám.

Když jsou externality negativní, můžeme ustoupit, vyjednávat, nebo vyhrožovat protiakcí. Pokud sousedi pořádají hlučnou párty, pokusíme se jim domluvit, nebo pohrozíme odvetou, případně policií. Většina negativních externalit nestojí za akci, tak je strpíme. Kvůli mírnému štěbetání dětí u školy se asi většina lidí nebude touto zvukovou externalitou zabývat a naučí se s ní žít.

Petr Mach učí ekonomii na VŠFS a na VŠEM.

Je předsedou Strany svobodných občanů.

Svoboda na moři

IVAN OSORIO

Když vlády omezují svobodu, lidé hledají ze státu únik. Jsou dokonce tací, kteří sní o tom, že by se bez státu zcela obešli. Čas od času se objevují romantičtí dobrodruzi, kteří se pokouší založit společnost mimo rámec existujících států. „Republika

Minerva“ chtěl na jednom ostrově v tichém oceánu vyhlásit v roce 1970 nevadský podnikatel Michael Oliver – na ostrůvku chtěl vybudovat městský stát pro zhruba 30 tisíc obyvatel. Samozvaný stát ale svoji nezávislost neuhájil a vláda království Tonga

rozkládajícího se na blízkých ostrovech Olivera z opuštěného ostrova brzy vypudila. Jiný podnikatel Eric Klien si vysnil projekt plujícího města Oceania. Podobné pokusy osamělých dobrodruhů většinou selhaly.

Jistým úspěchem ve srovnání s těmi-

to dobrodružnými pokusy byl projekt Sealand na opuštěné vojenské umělé plošině v Severním moři. Dobrodruh a voják Roy Bates si jako samozvaný kníže na Sealandu vládl 45 let do své smrti 9. října 2012. Bates odešel na moře v roce 1960, aby vysílal své Radio Essex z pozice mimo teritoriální vody Velké Británie a vyhnul se tak britským zákonům regulujícím soukromé vysílání. Tehdy existovala řada pirátských stanic, které ale vysílaly z lodí plujících podél pobřeží. Bates při svých cestách objevil opuštěnou plošinu z 2. světové války sedm mil od pobřeží, tedy mimo teritoriální vody a začal vysílat odtud.

Batesova stanice tehdy byla jedním z mnoha pirátských rádií. Když britské úřady chtěly vysílání rádia bez licence zastavit, udělily Batesovi pokutu 100 liber. Bates odmítl zaplatit a v roce 1967 vyhlásil nezávislost své plošiny na Spojeném království a prohlásil se hlavou státu a svoji ženu Joan kněžnou.

Bates šel ve svém úniku před státní regulací dál než ostatní rádiové stanice operující bez licence. Britské pirátské stanice odlišoval od jiných pokusů uniknout před jurisdikcí státu jejich komerční motiv. Rozhlasoví piráti neodešli na moře jen proto, že by chtěli trávit čas na moři. Přítomnost na moři jim dávala konkurenční výhodu nad regulovanými stanicemi operujícími z pevniny. Konkurence mezi jurisdikcemi vede k tomu, že lidé často „hlasují nohama“ a přesouvají se do států s lepší legislativou. V tomto případě hlasovali piráti lodním motorem pro nulovou regulaci.

Osidlování moře

Pokud mají příští průkopníci osidlování za hranicemi států úspěš, musí najít podobnou konkurenční výhodu oproti přeregulovaným konkurentům spadajícím pod jurisdikci některého státu. Jeden z posledních ambiciózních projektů tohoto hnutí je Seasteading Institute, jehož cílem je „osídlení moře formou plujících měst, která dají lidem příležitost vyzkoušet zcela nové způsoby mírumilovného soužití“ Na nedávné konferenci v San Francisku se hlavní pozornost soustředila na komerční životaschopnost takového projektu.

Seasteading Institute se rozhodl úsilí o takový projekt podpořit tím, že vypsal soutěž o cenu „Poseidon Award“, kterou chce udělit do roku 2015. Cena má být udělena „zakladateli prvního mořského osídlení pro alespoň 50 obyvatel, které bude finančně nezávislé a politicky autonomní a své pozemky nabídne na volném trhu,“ jak pro časopis Mother Jones uvedl Josh Harkinson.

Je to docela výzva. Dobrou zprávou ale je, že díky Batesovu precedentu s nezávislým vysílačem pro takový projekt není potřeba znovuvynalázat kolo. Bates a další provozovatelé nelicencovaných rádií odhalili na trhu mezeru a dokázali ji pokrýt. Kromě překonání technických a právních překážek je výzvou moderních osidlovatelů moře najít podobné niky na trhu. Moderní komunikační technologie poskytují podnikatelům, kteří se chtějí vyhnout státním regulacím, které bují v celém vyspělém světě, nové příležitosti.

Příběh britských rozhlasových pirátů zaznamenal historik z Chicagské univerzity Adrian John ve své knize *Death of a Pirate: British Radio and the Making of the Information Age*. John poznamenává, že existuje zajímavá souvislost mezi britskými rozhlasovými piráty a klasickým liberalismem. Jeden z provozovatelů nelicencované stanice byl oddaný zastáncem volného trhu. Oliver Smedley byl obdivovatelem F. A. Hayeka, který si přál zlomit monopol veřejnoprávní BBC a pomáhal Anthony Fisherovi založit vlivný Institute of Economic Affairs, přední britský think tank na podporu volného trhu.

Politická levice prodává své romantické hrdiny – od ikonického portrétu Che Guevary od Alberta Kordy po pařížskou revoltu studentů roku 1968. Vůči těmto pokrouceným obrazům levicové historie nabízí příběh Roye Batese libertariánský protipól. Většina veřejnosti dnes vidí jeho příběh jako odvážný boj jednotlivce s přebujelou byrokracií – jak to ukazuje např. film *Pirate Radio*. Příběh oslavila v roce 1977 i punková kapela The Clash písní „Capital Radio One“, kde se zpívá „A long time ago there were pirates, beaming waves from the sea.“ (Kdysi jsme tu měli piráty, co z moře vysílali vlny). Roy Bates sám také svým činem oslavoval svobodu, když si za motto svého Sealandu zvolil „From the Sea, Freedom!“

Ivan Osorio je vedoucím editorem v *Competitive Enterprise Institute*. Vyšlo v časopise *Freeman*, prosinec 2012. Přeložil Petr Mach.

Úřad na zrušení: Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti

Status: Ústav zřízovaný Ministerstvem zemědělství, v souladu se zákonem č. 341/2005 Sb., zřizovací listina č.j. 22974/2006-11000

Provozní dotace: 45 mil. Kč

Počet zaměstnanců: 106

Hospodaření: Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti je financován především z dotací od Ministerstva zemědělství, v menší míře i z prostředků některých dalších ministerstev (např. Ministerstva kultury) a Grantové agentury ČR. Ústav má ve vlastnictví hmotný majetek v hodnotě cca 200 mil. Kč. Kromě „centrály“ v Brně má ještě 5 dalších poboček.

Činnost: Výzkumný ústav lesního hos-

podářství a myslivosti se zaměřuje na výzkumné projekty a poradenskou činnost v oblasti lesnictví. Součástí ústavu je mimo jiné útvar v oblasti poradenské a expertní činnosti pro vlastníky honiteb, který vykonává také osvětovou činnost. Čtyřikrát ročně tento ústav např. ještě vydává časopis v rozsahu 90–110 stran.

Hodnocení: Neexistuje racionální důvod, proč by měl stát financovat osvětu a poradenskou činnost v oblasti honitby. Pokud je po výzkumné a poradenské činnosti v oblasti lesnictví a honitby na trhu skutečná poptávka, mohou tuto činnost vykonávat soukromé subjekty. Výzkumnými projekty v této oblasti se navíc zabývá celá

řada dalších zbytečných státem financovaných institucí (např. Ústav pro hospodářskou úpravu lesů, Národní agentura pro zemědělský výzkum, Výzkumný a vývojový ústav dřevařský atp.) i některé vysoké školy zemědělského zaměření.

Verdikt: Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti by měl být co nejdříve zrušen bez náhrady. Vykonává nejen duplicitní, ale i zbytečnou činnost, kterou v případě tržní poptávky mohou vykonávat soukromé organizace. Daňový poplatník ušetří ročně přes 40 mil. Kč a nemalé finanční prostředky se dají získat i z prodeje jeho majetku.

(tg)

Svoboda projevu: Liberální pohled

BOHUMÍR ŽÍDEK

Liberální pojetí svobody projevu bývá odpůrci často dezinterpretováno či přímo nepochopeno. Současné zákony České republiky a jejich aplikace orgány činnými v trestním řízení umožňují postihovat svobodu projevu zejména v případě přímé či nepřímé propagace neonacismu. Mnoho lidí potírání neonacistických projevů podporuje. Někteří z nich dokonce volají po tom, aby byly potírány i projevy komunistické, neboť i to naše zákony umožňují. Pro klasického liberála je takový postoj zcela nepřijatelný.

Odpůrci svobody projevu se domnívají, že je třeba zabránit opakování tragédií šoa nebo gulagu. Mají pocit, že tolerance neonacistických či komunistických projevů by k němu vedla. Zavírat lidi do vězení za prezentaci takových názorů je podle nich správné, protože jedině tak lze ochránit demokracii a osobní svobodu. Ve skutečnosti je tím však svoboda pošlapávána. Nelze věznit lidi jen za vyslovení názoru, byť bychom ho považovali za nevkusný, nenávidný nebo zvrácený. Slovo není fyzickým aktem agrese. Bezdůvodné zatčení a věznění jím je.

Někteří lidé svobodu projevu naopak využívají jako omluvu pro poškozování cizí věci – např. zastánci „tykadlového řidiče“ Smetany. Poškození cizího majetku je však na rozdíl od sebenenávisťnějšího článku nebo výroku fyzickým aktem agrese a jako takové nepřipustné. Je tedy naprosto v pořádku, pokud byl pan Smetana za takový čin potrestán, a je zcela irelevantní, zda a jaký názor se pokusil vyjádřit. Podobně někdo útočí na liberály, kteří na svých blozích nebo profilech na sociálních sítích moderují diskusi a mažou nevhodné komentáře. Takové jednání však není v žádném případě proti svobodě projevu. Ve skutečnosti jde pouze o uplatňování práva nakládat se svým či svěřeným majetkem.

A to je klíčový pojem. Pokud vedete neonacistické webové stránky, nakládáte tak se svým nebo svěřeným majetkem, a stát nemá prážádné právo vás ve vašem jednání omezovat nebo vás za něj trestat. Na druhé straně nemáte právo si vynutit, aby vám vydavatel časopisu vydal článek, protože byste omezovali jeho majetková práva.

Bohumír Židek je studentem FF UK.

(NEJHLOUPĚJŠÍ) VÝROK MĚSÍCE

„Internacionalizace např. finančního sektoru ukazuje, že jedině nadnárodní regulace skrze Evropskou unii může evropským občanům vrátit opravdovou rozhodovací moc. Klíčem je vyměnit formální suverenitu za skutečný vliv.“

– José Manuel Barroso, 3. ledna 2013 na setkání velvyslanců v Lisabonu

Na jedné straně je sice pozitivní, že dnes už ani předseda Evropské komise nezastírá, že členské státy přicházejí o svrchovanost, takže Cyril Svoboda je nejspíš poslední člověk na světě, který si to nemyslí. Na druhé straně je v uvedeném výroku hned několik nesmyslů. Finanční sektor nelze ovládat z Bruselu, finančníci se přesunou do New Yorku, Curychu nebo do Šanghaje. Na bruselské politbyro nemají evropští občané vůbec žádný vliv, jak by nevolený předseda nevolené Komise snad mohl vědět. Rovněž myšlenka, že spoutané finanční trhy jsou pozitivní věc, je nesmyslná. Další hospodářská krize bude o to hlubší. (mp)

**Dar Laissez Faire je odečitatelný
od základu daně**

číslo účtu 1011153517/5500

Děkujeme Vám za podporu šíření myšlenek svobody

Laissez-Faire, měsíčník pro svobodu jednotlivce. Čte se [lese-fér]. Vydává: občanské sdružení Laissez Faire. Adresa: Anny Rybníčkové 1, 155 00 Praha 5. Tel.: 777 848 037, smetka@nechtenasbyt.cz. Šéfredaktor: Martin Pánek. Redakční rada: Petr Mach, Radim Smetka, Jaroslav Bachora. Internetový archiv: <http://www.nechtenasbyt.cz>. Číslo účtu: 1011153517/5500. Náměty, články, reakce, zájem o předplatně, zájem o inzerci uvádějte na výše uvedený kontakt. Registrace MK 8183. ISSN 1212-8597

**Být jenom nejlepší
ve státní maturitě
vám bude v životě
k ničemu.**

Nabízíme víc.

ZVEME VÁS NA DNY OTEVŘENÝCH DVĚŘÍ
WWW.PORG.CZ

**GYMNÁZIUM
A ZÁKLADNÍ
ŠKOLA**

**PORG
Libeň**

**PORG
Nový**

**PORG
Ostrava**

